

آلتراسیون، کانی‌سازی و دماسنجی سیالات درگیر در منطقه اکتشافی طلای هیرد، خراسان جنوبی

محمد حسن کریم‌پور^{۱*}، آزاده ملک‌زاده سفارودی^{۱*} و محمدرضا حیدریان شهری^۱

۱) گروه زمین‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد

۲) مرکز تحقیقات ذخایر معدنی شرق ایران

چکیده

محدوده اکتشافی طلای هیرد در ۱۶۰ کیلومتری جنوب بیرجند (شرق ایران) واقع شده است. زمین‌شناسی منطقه شامل سنگهای رسوبی زوراسیک، کرتاسه و پالئوسن و سنگهای آتشفشانی با ترکیب آندزیت - داسیت به سن ائوسن است. توده‌های گرانیتوئیدی اسیدی - حدواسط نوع I و S در حد گابرو، دیوریت، مونزونیت تا گرانیت با سن الیگو-میوسن در این مجموعه نفوذ نموده‌اند. آلتراسیونهای سطحی منطقه عبارتند از: ۱- زون پروپلیتیک ± سیلیسی ± سرسیتی، ۲- زون تورمالین - سرسیت، ۳- زون تورمالین - کلریت، و ۴- زون کوارتز - تورمالین - سرسیت. آلتراسیون در عمق به صورت زون کوارتز - تورمالین ± سرسیت ± کربنات ± کلریت است. انواع مختلف کانی‌سازی شامل استوک‌ورک، رگه‌ای، جانیشینی و اسکاردن در منطقه مشاهده می‌شود. کانیهای اولیه شامل آرسنوپیریت + پیریت ± پیرویت ± کالکوپیریت ± اسفالریت ± گالن + تورمالین + کوارتز ± سرسیت ± کلسیت ± کلریت ± است. انواع رگچه در هیرد وجود دارد که شامل موازد زیر است: ۱) رگچه‌های تورمالین دار؛ ۲) کوارتز - کلسیت؛ ۳) سولفیدی؛ ۴) رگچه‌های کوارتز؛ و ۵) رگچه‌های کوارتز + سولفید. بورسی نتایج ژئوشیمیایی تحت الارضی مناطق اکتشافی (۱) و (۳) نشان می‌دهد که مقدار طلا در منطقه بین ۴۰۰-۵۲۰۰ آرسنیک بین ۱۰۰-۱۰۰۰۰ ppm، نقره تا حداکثر ۱۲۵ ppm، مس بین ۶۰-۸۰۰ ppm، سرب بین ۷۰-۲۰۶۰۰ ppm تا حداکثر ۲۴۰۰۰ ppm، آنتیموان بین ۳۰-۲۰۰ ppm و قلع بین ۳۰-۵۸۰ ppm متغیر است. بیشترین مقادیر عناصر طلا و قلع در شرق منطقه اکتشافی (۱) مشاهده می‌شود. مطالعات دماسنجی نشان می‌دهد که تمام انکلوژیونهای اولیه در همه رگچه‌ها از نوع دو فاز غنی از مایع و با سایز بزرگ تا خیلی بزرگ هستند. دمای همگن شدن در کوارتز همراه با تورمالین و کوارتز همراه با سولفید بیش از ۵۰۰ °C، کوارتزهای همراه با سولفید و تورمالین ۳۲۵-۳۶۳ °C و کوارتزهای همراه با آرسنوپیریت بین ۱۵۱-۲۴۷ °C بوده است. کانی‌سازی استوک‌ورک در نزدیک و یا درون گرانیت‌های نوع اخیایی (نوع ۱) وجود دارد. براساس پاراژنز کانیها (آرسنوپیریت و پیرویت)، کانی‌سازی استوک‌ورک و دمای بالای محلول‌کننده در منطقه اکتشافی هیرد یک سیستم طلای مرتبط با توده‌های نفوذی (Intrusion-related gold system) است. علاوه بر طلا این منطقه برای قلع نیز پتانسیل دارد.